

eP Primera fila ICULT

Un fenomen literari global

El misteri de Ferrante

Ningú sap qui s'amaga sota el pseudònim de l'autora, que ha acceptat respondre per 'e-mail' a aquest diari

S'acaba de publicar 'La niña perdida', la quarta entrega que tanca la seva alabada tetralogia 'Dos amigas'

ELENA HEVIA
BARCELONA

Hi ha molt poques coses que coneixem d'Elena Ferrante. Una dona que presumiblement va néixer fa 72 anys en un barri popular de Nàpols acabada la guerra, va viure un temps a Grècia, molt probablement es va casar i és mare, i en la seva decisió de dedicar-se a l'escriptura, que va prendre bastant tard, ha decidit mantenir-se en el més total i opac dels anonimats. Arribats aquí el misteri comença a entelar aquestes mínimes certeses.

¿Elena Ferrante –un nom que evoca sonorament la seva estimada i en certa manera imitada Sara Morante– és realment no només la dona que diu que és, sinó una dona, a seques? Tot i que les seves novel·les només parlin d'experiències femenines mostrades sense indulgències i somiquejos i amb aquell obsessiu deteniment en els detalls físics que es diria que només una dona coneix, no hi ha cap seguretat que rere les novel·les de Ferrante hi hagi una escriptora. A Itàlia algun mitjà es va apuntar a la tesi que era un home. Després de detinguts estudis lexicogràfics, es va assenyalar Domenico Starnone, un prolífic novel·lista més que tip de concitar l'interès per unes obres de les quals nega l'autoria.

LES VIDES DE L'ENÙ I LILA // Les seves novel·les han sigut publicades per Lumen. Primer *Cròniques del desamor*, reunió de les tres primeres novel·les, en les quals ja marca el to d'intensa vida interior que és el seu estil i, més tard, la que fins ara és la seva gran obra, la tetralogia *Dos amigas*, anomenada *les novel·les napolitanes*, que es poden llegir com una novel·la en continuïtat i en les quals segueix el relat de la con-

fictiva amistat de dues dones crescudes als ravals napolitans.

Una és Elena, Lenù –en la qual no és difícil imaginar els trets de la fantasmagòrica Ferrante–, una dona que supera el seu origen social, anar a la universitat i convertir-se en escriptora. L'altra és Lila, potser encara més ben dotada però incapaç de deixar anar amarres. Totes dues passen pels ritus de pas habituals: el descobriment del sexe, el matrimoni, els fills, la infidelitat, la separació i ¡ai! la constatació que l'alliberament dels costums no comporta cap forta cuirassa contra els embats dels sentiments. Els quatre llibres són *La amiga estupenda*, *Un mal nombre*, *Las deudas del cuerpo* i la recent *La niña perdida*, que tanca el cicle. També apareixerà en català: el primer, *La amiga genial*, el 9 de desembre a La Campana, i els tres següents, el primer semestre del 2016.

ESTIMADA ALS EUA // El ressò crític i lector de Ferrante ha anat pujant de mica en mica a la seva Itàlia natal –malgrat que allà hi hagi ressenyadors que encara li neguen el pa i la sal–, mentre que a Espanya les vendes encara són discretes. Però ha sigut clamorosa la seva recepció als EUA, on escriptores foranes com Zadie Smith i Jhumpa Lahiri s'han desfet en elogis. Allà asseguren que el poder captivador de la prosa de Ferrante és gairebé el mateix que el del noruec Knausgard, l'altre descobriment europeu dels últims temps. Tots dos practiquen una prosa bastant funcional, tot i que amb la idèntica capacitat de seducció i una manera de presentar-se diametralment oposada. L'un, exhibint-se sense pudor. L'altra, escudant-se en el misteri.

Molts hi han objectat que aquesta ocultació és un ultrasofisticat màrqueting. Al capdavall, la llegenda de Salinger no s'hauria magnificat a ser qui és si no s'hagués entestat a ocultar-se. Però l'estratègia de Ferrante és més radical. Es nega a si mateixa i deixa els seus fans amb ganes de saber-ho tot. I comencen les especulacions que inunden les xarxes. Té fins i tot el seu propi hashtag: #FerranteFever. Les poques entrevistes a què ha tingut accés la premsa han sigut per escrit, via mail. Amb una única excepció, una trobada presencial amb els seus editors, gairebé sota secret de confessió, a la prestigiosa *Paris Review*.

■ ALGUNES CLAUS

DECLARACIONS A 'PARIS REVIEW'

LA LITERATURA EN FEMENÍ

«Jo no em reconec sense la lluita de les dones [...] Hem de demostrar que podem construir mons tan amplis i poderosos com els dels homes, però encara més».

ELS LECTORS

«Publico per ser llegida, és l'únic que m'interessa».

LES CONTRADICCIONS

«Les dones sentim que ens hem de desfer del que no és idealment femení i això en el fons ens violenta».

Nàpols, escenari de la tetralogia 'Dos amigas', inundada els anys 50.

<<<

ARXIU

Així, l'autora ha accedit a respondre unes preguntes per escrit a aquest diari, sempre sota el signe de la indefinició i l'ocultació. El primer que cal destacar és que no s'identifica amb l'orgullosa decisió dels seus col·legues masculins, especialment els americans –Salinger, Pynchon i *tutti quanti*–, de no exhibir-se. La seva resposta és més simple: «Crec que els llibres, una vegada publicats, poden i han de prescindir de la persona que els ha escrit».

Que el fet d'amagar-se pugui desvirtuar un dels grans elogis que habitualment es fan a l'autora, la gran sensació de veritat que transmeten les seves novel·les, no sembla que la preocupi. «El lector, competent o no, sempre és l'únic jutge. Els seus dubtes, si és que existeixen, sempre són benvinguts: simplement indiquen que la relació entre la identitat

«Els llibres, un cop publicats, poden i han de prescindir de la persona que els ha escrit»

«La diferència sexual s'expressa en cada frase. La firma i el gènere diuen menys»

sexual i la literatura és un assumpte complex. Estic convençuda que la diferència sexual s'expressa en cada frase i que la firma de la portada i el gènere en què hem sigut registrats oficialment diuen molt menys que l'escriptura», assegura.

Ambientades en els turbulents 50 últims anys de la vida italiana, les seves novel·les també tenen l'habilitat de mostrar-nos un interessant tros de vida italiana. De com, per exemple, la que havia sigut potent esquerra en un altre temps ha anat deixant pel camí totes les seves esperances i utopies. També aquí es donen cita la violència soterrada, o no, de la societat, la corrupció, el terrorisme i, és clar, la transformació de la vida de les dones. Aixecar l'acta notarial de tot això no era la intenció de partida de l'autora, però aquí queda: «Volia explicar només la vida de dues dones i per fer-ho calia que es filtrés la història en el rerefons de la seva existència, les coses que d'una manera o altra tenien a veure amb elles. M'agradaria que el relat ajudés a contemplar en termes narratius un tros de la història d'Itàlia».

Que aquesta tetralogia que ara es tanca sigui el seu millor i més ambiciós treball, com sostenen els crítics, és una cosa a la qual Ferrante només pot respondre en termes de feina que hi ha esmerçat. «Segurament, és al que he dedicat més temps i amb el qual m'he cansat més. Mentre escrivia no tenia l'ambició de fer la meua millor obra». ≡

TETRALOGIA

► 'La amiga estupenda' mostra les amigues d'un barri pobre de Nàpols. 'Un mal nombre' les situa casades. 'Las deudas del cuerpo' i 'La niña perdida' tanquen la saga.

FIRA INTERNACIONAL DE GUADALAJARA

Vila-Matas davant el futur

L'escriptor recull el Premio FIL amb un cant a l'adaptació del gènere humà

AFP / HECTOR GUERRERO

►► Enrique Vila-Matas, amb el guardó atorgat a Guadalajara.

E. H.
BARCELONA

Enrique Vila-Matas no va decebre ahir amb el seu discurs de recepció del Premio FIL de Literatura en Lengüas Romances en un acte que va servir d'inauguració de la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara. Va ser brillant, com-movedor a la seva manera i, com no podia ser d'altra manera tractant-se de l'escriptor barceloní, divertit. El tema del text va ser el futur, que té segons l'autor la qualitat del que arriba d'improvís, del que és estrany, és a dir, de l que és genuïnament vila-matià. I així es va començar definint: «**He treballat aquests anys, he treballant en llibres difícils que portava al més lluny possible, fins als seus límits; llibres que, al publicar-los, es convertien en carrerons sense sortida [...]. Però jo això ho feia d'una manera conscient, perquè era a aquest punt al qual jo volia arribar**». Per arribar a una certesa: «**Els carrerons sense sortida han sigut el motor central de la meua obra**».

Hi va haver un record per a l'amic, Roberto Bolaño, que també sabia que les novel·les del futur no es poden continuar sostenint només per l'argument. I una reivindi-

ció de les obres imperfectes com *Bouvard i Pecuchet* i el *Finnegans Wake*, unida a la desoladora sensació que la «**indústria editorial està eradicant de la literatura tot allò que ens vol fer creure que és massa pesat, que va massa carregat de sentit**», en un món en què els que llegeixen «**són una paorosa minoria**».

Vila-Matas es considera membre d'una espècie en extinció: «**tipus complicats, gent d'un coratge tan antic com el coratge mateix, gent sonada; trastornada si volen; gent essencialment obsessiva, fascinantment obsessiva**».

Les víctimes

La cerimònia d'obertura va tenir un record per a les víctimes dels recents atemptats de París i en la mateixa línia va finalitzar el discurs de l'autor de *Bartleby y compañía*, que va evocar un jove supervivent dels atemptats de *Charlie Hebdo*, els emigrants de la guerra de Síria i els supervivents de Txernóbil reflectits per la premi Nobel Svetlana Aleksíevitx. Tots ells, segons Vila-Matas, s'adapten a una nova realitat, «**una realitat que ja ha tingut lloc, però que encara no es percep del tot [...] el gran cor tràgic del futur**». ≡

idees

ALBERT
Espinosa

Demana-m'ho tres vegades

Article 460. Recordo que, quan era petit, la meua mare em va dir que sempre que anés a una altra casa m'esperés que em preguntessin tres vegades si volia alguna cosa per menjar o beure abans de dir que sí.

Era sempre una mica difícil de complir, perquè moltes vegades la gent només t'ho pregunta dues vegades. I jo a vegades deia dos nos esperant a dir el sí a la tercera vegada.

No tinc cap dubte que el que t'ensenyen de petit perdura en el teu ADN. És per això que quan, aquesta setmana, la meua neboda de 4 anys muntava l'arbre de Nadal i va veure uns adorns amb forma de paquetet de regal... Potser que us ho expliqui després del millor de la meua setmana.

Terçer lloc. *El gran miércoles* (DVD). M'encanta tot el que ens diu aquesta pel·lícula perquè transpira una llibertat i una creença en com hauria de ser tot.

Segon lloc. *El chico de las estrellas* (Destino). Molta veritat la que supura cada una de les pàgines d'aquest

No dubto que la ment d'un nen és més fiable que la de qualsevol adult

entusiasta i preciós llibre de **Chris Pueyo**. Absolutament addictiu.

Primera posició. *Comando actualidad* (TVE-1). Em va entusiasmar aquest reportatge sobre el món de la carn, la sinceritat que desprecien tots els que van sortir feia replantejar-te part de la teua pròpia alimentació.

I tornant a la meua neboda. Va agafar tots aquests adorns petits de l'arbre amb forma de regal de Nadal i els va obrir a la recerca dels regals. No la vaig parar dient-li que eren falsos, desitjava veure quina era la seva reacció quan acabés. Després de desembolicar tots aquells regals i veure que no hi havia res, em va mirar i sense cap tipus de tristesa, sinó amb gran convicció, em va dir: «Fins per Nadal els regals no estaran a dins...»

Els va tornar a embolicar i els va penjar de les branques de l'arbre. Potser té raó i per Nadal aquests adorns tenen sorpresa a dins. Mai he dubtat que la ment d'un nen és més fiable que la de qualsevol adult. I és que com deia **Nietzsche**: «Qui té per què viure trobarà sempre un com». T'ho demanin una vegada o tres vegades... ¡Bon diumenge! ≡